

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Janusz KOCHANOWSKI

RPO -491024- I/07/KJ

Warszawa, dnia 20/06/2008

Pani
Barbara Kudrycka
Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego

ul. Wspólna 1/3
00 – 529 Warszawa

Wielkie Lausma Pani Minister.

Nawiązując do postanowienia Pani Minister z dnia 27 listopada 2007 r. w sprawie zaniechania kontynuacji prac nad prowadzonymi od dłuższego czasu pracami nad zmianami ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym oraz ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki i podjęcia tych prac od początku, pragnę zwrócić uwagę na kilka spraw, z którymi zwracałem się do poprzednich szefów resortu oraz przypomnieć niektóre z tych, które kierowałem do Pani Minister. Sprawy nauki i szkolnictwa wyższego są - z racji mojego akademickiego doświadczenia - sprawami bardzo mi bliskimi. Dotyczy to zarówno kwestii spraw organizacji kształcenia, sposobu nadawania stopni i tytułu naukowego, jak i sytuacji prawnej studentów wyższych uczelni. Z tych też powodów powracam do niektórych z kwestii podnoszonych już uprzednio, które jednakże są wciąż aktualne.

Od stycznia 2005 r. Rzecznik Praw Obywatelskich występował do Ministra Edukacji Narodowej i Sportu, a następnie do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, w sprawie, z którą zwrócili się do Rzecznika studenci i absolwenci kierunku Architektura Krajobrazu Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej. Sprawa dotyczy nadawanego im tytułu po ukończeniu studiów. Zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 23 lipca 2004 r. w sprawie

rodzajów dyplomów i tytułów zawodowych oraz wzorów dyplomów wydawanych przez uczelnie (Dz. U. Nr 182, poz. 1881 ze zm.), absolwenci tych studiów, podobnie, jak absolwenci na kierunkach technicznych, z wyjątkiem kierunku architektura i urbanistyka, na kierunkach rolniczych i leśnych, a także na innych kierunkach studiów, jeżeli przedmioty techniczne, rolnicze lub leśne stanowią nie mniej niż 50 % ogółu zajęć dydaktycznych, otrzymują tytuł magistra inżyniera bez wskazania specjalizacji. Wcześniej, podobnie jak absolwenci na kierunku architektura i urbanistyka, otrzymywali oni tytuł magistra inżyniera architekta. Dotyczy to także osób kończących jedynie studia inżynierskie. Absolwenci tych studiów chcieliby otrzymywać tytuł „magister inżynier architekt krajobrazu” lub „inżynier architekt krajobrazu”. Uwzględniając specyfikę zawodu i specjalności są to oczekiwania uzasadnione i niewygórowane. Dlatego też spotkały się z moim poparciem.

Mimo zapewnień o pracach nad zmianą wskazanego rozporządzenia, prace te nie zostały jednak wciąż pomyślnie zakończone. W resortowym programie prac legislacyjnych na 2007 r. zmiana kwestionowanego rozporządzenia została ponownie przewidziana, choć termin zakończenia prac przesunięto tym razem na rok 2008. Pozwolę sobie zwrócić uwagę Pani Minister, iż sprawa uregulowania powyższego problemu wywołała żywe zainteresowanie podczas senackiej dyskusji nad informacją o działalności Rzecznika Praw Obywatelskich za rok 2007 w dniu 5 czerwca 2008 r.

Obawy odnośnie do odsunięcia w odległą przyszłość dotyczą także przyjęcia rozporządzenia w sprawie warunków i trybu występowania przez uczelnie niepubliczne o dotacje budżetowe oraz sposobu kontroli ich wykorzystania. W tej sprawie nie występowałem dotychczas odrębnie, ale ma ona także niebagatelne znaczenie dla funkcjonowania uczelni niepublicznych, a w konsekwencji poziomu kształcenia studentów.

Z kolei w swoim piśmie z dnia 18 czerwca 2007 r., zwracałem uwagę na konieczność dostosowania przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym do przepisów ustawy z dnia 5 lipca 1990 r. - Prawo o zgromadzeniach. Przepisy ustawy o szkolnictwie wyższym są znacznie bardziej rygorystyczne dla organizatorów zgromadzeń przeprowadzanych na terenie uczelni niż przewidują to przepisy ustawy z dnia 5 lipca 1990 r. Prawo o zgromadzeniach odnośnie

do wszystkich innych zgromadzeń. Byłbym wielce zobowiązany za podtrzymanie deklaracji poprzedniego Ministra o uwzględnieniu postulatów Rzecznika w tym zakresie, który dotyczy w istocie podstawowej wolności jednostki, jaką jest konstytucyjnie gwarantowana wolność organizowania pokojowych zgromadzeń i uczestniczenia w nich (art. 57 Konstytucji RP).

W piśmie z dnia 21 maja 2007 r. podniosłem sprawę wymogów stawianych ubiegającym się o przyjęcie na studia kandydatom posiadającym maturę międzynarodową. W wielu przypadkach kandydaci posiadający dyplom IB kwalifikowani są według zasad obowiązujących osoby, które zdały egzamin maturalny (tzw. „nową maturę”), a więc na podstawie wyników maturalnych, z jednoczesnym dostosowaniem przedmiotów i sposobu przeliczania wyników uzyskanych na maturze międzynarodowej do systemu oceny kandydatów z nową maturą m.in. poprzez zastąpienie przedmiotów nieprzewidzianych w Programie IB (np. WOS) przedmiotami najbliższymi spokrewnionymi z tymi, które wymagane są od tzw. nowych maturzystów (np. ekonomią). Jednak nie zawsze udaje się ukształtować te zasady tak, by spełniały one oczekiwania odnośnie do wymogów przedmiotowych na wszystkie kierunki studiów na wyższych uczelniach.

Odpowiedź z dnia 8 czerwca 2007 r. wskazującą iż Ministerstwo zna problem i przewiduje dokonanie stosownych zmian w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym uznałem za pozytywną deklarację, jednak o satysfakcjonującym efekcie będzie można mówić dopiero po dokonaniu odpowiednich zmian. Dlatego będę wdzięczny Pani Minister za aktualne informacje dotyczące niniejszej sprawy.

W wystąpieniach swoich zwracałem także uwagę na potrzebę zmiany ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U Nr 65 poz. 595 ze zm.). Przedmiotem mojego wystąpienia była kwestia powoływania przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów recenzentów ze swego grona. Poprzedni szef resortu uznał, iż konieczne są zmiany w przepisach ustawowych w tym zakresie. Byłbym zobowiązany za informacje, jakie jest stanowisko Pani Minister w tej sprawie.

Z kolei w piśmie z dnia 13 lutego 2008 r. wystąpiłem do Pani Minister w sprawie skarg studentów na pobieranie przez uczelnie opłat za egzaminy poprawkowe.

W sprawie tej otrzymałem zapewnienie, iż problem będzie przedmiotem rozważań w tok prac nad zmianą ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, w której należy określić zamknięty katalog opłat pobieranych przez uczelnie publiczne i niepubliczne. Z zainteresowaniem czekam na wyniki tych prac.

Podobnie jest w przypadku pobierania opłat od osób zainteresowanych, niebędących pracownikami uczelni, za prowadzenie przewodów doktorskich i habilitacyjnych. Na moje wystąpienie skierowane do Pani Minister dnia 10 grudnia 2007 r. otrzymałem wyjaśnienia, iż pobieranie tego rodzaju opłat jest niezgodnie z obowiązującymi przepisami. Takie stanowisko wynika też jednoznacznie z oficjalnego komunikatu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Tymczasem wpływają do mnie liczne skargi, śledzę także niepokojące doniesienia prasowe, wskazujące na trwającą nadal praktykę pobierania wspomnianych opłat. Dotyczy to zarówno publicznych uczelni wyższych, jak i państwowych instytutów naukowych.

Poza wskazanymi wyżej problemami, pragnę zwrócić Pani Minister na inne problemy dotyczące obszaru nauki i szkolnictwa wyższego, z którymi ostatnio zwracają się do mnie obywatele.

Obecnie obowiązujące przepisy, dotyczące stypendiów doktoranckich na uczelni, a więc ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 ze zm.), jak i rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 grudnia 2006 r. w sprawie studiów doktoranckich prowadzonych przez jednostki organizacyjne uczelni, do wyłącznej decyzji Rektora pozostawiają sprawę czasu wypłaty stypendium. Trudno kwestionować generalną zasadność takiego przepisu. Jednak wydaje się, iż do kwestii regulowanych tymi przepisami powinno się podchodzić indywidualnie.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwróciła się Pani zainteresowana, która obroniła, jak pisze, z wyróżnieniem pracę doktorską na 3 miesiące przed terminem zakończenia studiów doktoranckich. Ponadto, jak wynika z nadesłanej korespondencji, doktorantka jest autorką kilku publikacji w recenzowanych periodykach naukowych. Po obronie uczelnia zaprzestała wypłacania jej stypendium doktorskiego. Zakończenie wypłacania stypendium doktoranckiego stawia zainteresowaną w gorszej pozycji od osób piszących pracę dłużej.

Tymczasem w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 grudnia 2006 r. w sprawie studiów doktoranckich prowadzonych przez placówki naukowe

(Dz. U. z 2007 r. Nr 1 poz. 2) w przepisie § 10 podobną kwestię uregulowano inaczej niż w powołanym wyżej rozporządzeniu dotyczącym uczelni wyższych, a mianowicie: „1. Uczestnikowi studiów doktoranckich otrzymującemu stypendium doktoranckie, który ukończył studia w terminie krótszym niż określony w akcie o utworzeniu tych studiów oraz uzyskał wyróżniającą ocenę rozprawy doktorskiej, stypendium za okres pozostały do terminu ukończenia studiów, określonego w akcie o ich utworzeniu, może zostać wypłacone w wysokości wynikającej z iloczynu kwoty otrzymywanego miesięcznego stypendium oraz liczby miesięcy, o które został skrócony okres studiów doktoranckich, nie większej jednak niż 6 miesięcy”. W moim przekonaniu nie ma uzasadnionych podstaw do różnego traktowania doktorantów przygotowujących swoje dysertacje na uczelniach wyższych i w instytutach naukowych.

Kolejna sprawa dotyczy opłat za przeprowadzenie rekrutacji na wyższe uczelnie. Sprawę wysokości tych opłat reguluje rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 24 kwietnia 2008 r. w sprawie maksymalnej opłaty za postępowanie związane z przyjęciem na studia w roku akademickim 2008/2009 (Dz. U. Nr 80. poz. 486). W zdecydowanej większości wyższych uczelni postępowanie rekrutacyjne odbywa się w drodze elektronicznej. Postępowanie poszczególnych uczelni jest jednak w tym obszarze różnorodne. Zdarzają się przypadki pobierania wielokrotności ustalonej opłaty od osób ubiegających się o przyjęcie na jednej uczelni na kilka kierunków studiów, tak, aby w razie nieprzyjęcia na kierunek podstawowy zapewnić sobie możliwość studiowania na innym kierunku. Inne uczelnie, wychodząc zapewne ze słusznego założenia, że elektroniczna rekrutacja jest jednorazową akcją pobierają opłatę jedнокrotną. Wydaje się zasadne, aby w kolejnych rozporządzeniach ustalających wysokość opłat za akcję rekrutacyjną uregulować tę kwestię w sposób jednoznacznie zapewniającym obywatelom przewidywalność ich sytuacji prawnej.

Mając na względzie wszystkie przedstawione wyżej sprawy, działając w oparciu o art. 13 ust. 1 pkt 2 oraz art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t. j. Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), uprzejmie proszę Panią Minister o ustosunkowanie się do podniesionych problemów.

Łukasz Wójcik
Jan Kochanowski